

Titel: Résumé, [Uldall] 001-0040

Citation: "Résumé, [Uldall] 001-0040", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_001-shoot-workidacc-2009_0049_001_Uldall_0040/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Resume af Hjelmslev og Uldall: Outline of Glossematics.

Sproget er form, ikke substans (Saussure).
Dersom man antager denne sætning, maa man konsekvent erkende, at saavel det specifikke udtryk ('lydene') som det specifikke indhold ('betydningen') er noget eksternt, der vel hrører med til det for ethvert sprog karakteristiske, men paa hvilket en teori om sprogets system ikke kan opbygges. En sproglig teori kan ikke være opbygget paa definitioner og begreber hentet udefra - fra fysik, fysiologi, psykologi, logik - men maa hvile i sig selv, opbygget paa intra-lingvistiske definitioner og begreber.

For at naa til en virkelig klaring er det derfor nødvendigt at inddele lingvistikken i to discipliner: glossematik der studerer de sproglige elementer, glossemerne, udelukkende i henseende til deres form, og nomologik der behandler dels det specifikke udtryk (fonetik), dels det specifikke indhold (semantik), og dels den for enkelte individer eller grupper af individer ejendommelige anvendelse af sproget (stilistik).

En sprogtilstand maa betragtes som bestaaende af tre koncentriske dele: 1) en central del, systemet, dvs de sproglige elementer i deres indbyrdes взаимная samrighed; 2) normen, dvs et sæt af regler der hviler paa systemet, og som fastsætter variationsbredden for hvert enkelt element; 3) usus, dvs et sæt af regler

- 2 -

der hviler paa normen, og som fastsætter den i et givet samfund eller en given samfundsdel tolererede variationsbredde. Hertil kommer udsælsen, dvs det enkelte individs anvendelse af sproget inden for eller i delvis modstrid med de af usus fastlagte grænser.

Medens nomologien studerer usus og udsælse, er det glossematikens opgave at abstrahere herfra og naa ind til en erkendelse og et studium af sprogets centrale del, normen og systemet.

Det er umiddelbart indlysende, at sproget indeholder to slags formerheder, glossemer: saadanne som er modtagelige for et betydningsindhold, er fyldelige, plerematerne, og saadanne som ikke er modtagelige for et betydningsindhold men er tomme, kenematerne. Glossematikken falder derfor i to afdelinger, plerematik og kenematik, der imidlertid paa grund af deres indbyrdes afhangighed naa studeres i sammenhang. Da plerematerne er udtrykt ved en kenematemangde (der igen er udtrykt ved en lydmenge, en skriftmenge el. lign.), er det naturligt at afhandle kenematikken først.

I Kenematik.

Kenematikens raamateriale er den amorfe materialisationsmasse: talestrøm, masse af skrift, bevægelser eller en hvilkensomhelst anden art af tegn. At en saadan masse virkelig er amorf og ikke lader sig opdele entydigt ad fysiologisk eller fysisk vej, er ofte nok paavist af experimentalfonetikere; kenematisk lader den sig imidlertid opdele paa den maade, at man som udtryk for et kenematem erkender det mindste, selvstaendigt kommutable segment af en materialisationsmasse, dvs det mindste udenit af en materialisationsmasse, hvis ombytning med et andet bevirker en plerematisk forskel. Som basis for denne kommutationsprøve maa der opstilles et inventar over sprogtilestandens prækenier, hvorved forstås materielle udtryk for plerematiske enheder (o: elementer og mængder) af forskellig orden, der igen hviler paa en plerematisk kommutationsprøve.

Da udtryksapparatet tenderer mod en indskrænkning af antallet af enheder i rækken og en tilsvarende forøgelse af antallet af enheder i inventaret, er det nødvendigt, for at forebygge deraf flydende fejltagelser, at foretage en katalyse af prækenierne, dvs en saa stor udvidelse af deres omfang som er mulig uden at bevirke en plerematisk forskel; saaledes maa dansk [lan:na] "landene" katalyseres til [lan:na] , [jswl] "jeg vil" til [js vel] osv. Studiet af den ukatalyserede masse henhører under nomologien og kan først foretages med fuldt udbytte,

naar det kenematiske inventar er erkendt, lige som erkendelsen af glossemerne overhodet er en nødvendig forudsætning for nomologien.

De ved kommutationsprøven fundne elementer kan imidlertid ikke med sikkerhed betragtes som irreduktible; til irreduktible enheder naar man først gennem yderligere operationer. Og da et glossem er defineret som en irreduktibel glossematisk enhed - og et kenematem følgelig som en irreduktibel kenematisk enhed - benævnes de ved kommutationsprøven fundne enheder prakenematemer. For at naa til videre reduktioner er det nødvendigt at foretage en synthese, dvs en inddeling af prakenematemerne efter deres relationer og forhold og efter deres funktion.

Ved en relation forstås en paradigmatiske forbindelseslinie, der indgaar i en korrelation; ved et forhold, en paradigmatiske forbindelseslinie der ikke indgaar i en korrelation. Korrelation = to eller flere hinanden krydsende paradigmatiske forbindelseslinier.

Der findes overalt i glossematikken tre slags relationer og forhold: 1) kommutation, der inddeles i kommutationsrelation, som benævnes alternation, og kommutationsforhold som benævnes skifte; 2) synkretisme, der inddeles i implikation (relation) og overlapping (forhold); 3) kombination, som er en relation til hvilken der ikke svarer noget forhold, idet kombination er en paa syntagmatiske forbindelseslinier hvilende paradigmatiske forbindelseslinie og følgelig altid korrelativ.

For at anerkendes som alternation maa en kommutation i kenematikken være udtryk for mindst to plerematiske alternationer, da der ellers ikke vil foreligge en korrelation. Saaledes anerkendes kommutationen g ; g i dansk som en alternation, da den er udtryk for mindst to plerematiske alternationer ("hange" : "hang" - "mand" : "mand"), medens kommutationen i ; g ~~kun~~ er et skifte, da den ~~gaaede~~ forekommer i mere end eet eksempel udtrykkende den samme plerematiske forskel ("bide" ; "bed" - "lide" ; "led") men ikke som udtryk for mere end een plerematisk alternation. De alternerende enheder opstilles i serier, dvs rækker indeholdende et defineret antal enheder, og aabne rækker, dvs rækker indeholdende et udefineret antal enheder. Da antallet af prakene-matemer altid er begrænset, findes der i kenematikken ingen aabne rækker. En tilsvarende inddeling paa grundlag af skifter er mulig men foretages ikke, da den ikke vilde føre til noget senere anvendeligt resultat. Alternationsserierne inddeles videre i saadanne som danner kategorier, dvs seriemultipla, og saadanne som danner klasser, dvs aabne rækker af serier.

Ved synkretisme forstås en ophavelse af en kommutation under givne betingelser; synkretismer der ophaver et skifte, benævnes overlapping; synkretismer der ophaver en alternation, benævnes implikation. Saaledes bestaar der en gensidig overlapping mellem p og b i dansk i udlyd, men ikke nogen implikation, da p og b ikke alternerer. Paa lignende maade som ved alternation opstilles de implicerede enheder i serier og aabne rækker, og serierne opstilles i kategorier og klasser.

Kombination er saa at sige bagsiden af synkretisme, idet obligatorisk synkretisme udelukker kombination. Studiet af kombinationerne maa imidlertid op-sættes, indtil der er foretaget en inddeling af prækenematerne i arter og typer.

Prækenematerne inddeles i fire arster:

- 1) signaler, 2) konnektiver, 3) exponenter, 4) konstituent.

Først udskilles de prækenematiske signaler, hvorved forstås prækenemater, der inden for en længere prækeni fast ledsager dennes enkelte dele af en bestemt orden. Et eksempel paa et signal er 'fast akcent' i finæk og ungarsk, der fast ledsager det plerematiske syntagnatem ('ord'). Signaler markerer altid supradefinerede enheder, dvs enheder fra et højere plan, og der findes derfor ingen signaler i plerematikken. Signaler er relationsløse.

Dernæst erkendes de prækenematiske konnektiver, dvs prækenemater hvis eneste funktion er at forbinde, konnektere, intradefinerede enheder, hvorved forstås enheder der hører hjemme i samme plan som konnektiverne. Et eksempel paa et konnektiv er [I] i engelsk [tʰæks-ɪ-z] "taxes", hvor [I] kun tjener til at forbinde [æ] og [z], modsat "taxi" hvori [I] indgaar som konstituent (se nedenfor). Der bestaar altid et gensidigt overlappingsforhold mellem konnektiver og prækenemater af andre arter.

De resterende prækenemater inddeles i exponenter, dvs simultane prækenemater, mellem hvilke der kan foretages en kommutation uden at der gøres brud paa linien,¹ og konstituent, dvs lineære prækenemater, hvis kommutation

¹ Ex.: dansk "forlægger"; "for'lagge".

forårsager et brud paa linien. Exponenter siges at karaktarisere, konstituenten at konstituere linien. Bortset fra den ovenfor omtalte faste overlappning mellem konnektiver og andre arter af prækenematener, findes der ingen paradigmatiske forbindelseslinier paa tværs af inddelingen i arter.

De prækenematiske konstituenten inddeler i typer: centrale, marginale, og ambikonstituenten, efter deres funktion. Som basis for inddelingen foretages en undersøgelse af sprogtilstandens prækenier indeholdende 1 konstituent, 2 konstituenten, osv. Inddelingen falder i flere afdelinger: 1) de konstituenten, der alene kan udgøre en simplex prækeni, erkendes som centripetale; 2) de konstituenten, der sammen med de under 1) erkendte centripetale konstituenten kan udgøre en duplex prækeni, erkendes som centrifugale, for saa vidt de ikke allerede er erkendt som centripetale; 3) de konstituenten, der sammen med de under 2) erkendte centrifugale kan udgøre en duplex prækeni, defineres som centripetale, for saa vidt som de ikke allerede er erkendt som centrifugale; 4) de konstituenten, der sammen med de under 3) definerede centripetale kan udgøre en duplex prækeni, defineres som centrifugale, for saa vidt de ikke allerede er erkendt ~~eller~~ eller defineret som centripetale. Centripetale konstituenten, der udelukkende kan udgøre duplexe prækenier sammen med centrifugale, benævnes centrale; centrifugale konstituenten, der udelukkende kan udgøre simplexe prækenier sammen med centripetale, benævnes marginale. Centrale og marginale konstituenten viser sig, ikke at indgaa re-

I den her beskrevne inddeling gælder for sprog, der har samlet simplexe som duplexe prækenier. For sprog, der samles en af disse to typer af prækenier, falder inddelingen meget anderledes ud.

lationer eller forhold med hinanden. Centripetale og centrifugale konstituenten, der kan udgøre duplexe prækenier saavel med centrale som med marginale konstituenten, fordeles efter deres relationer og forhold mellem disse; løsgangere af denne type benævnes ambikonstituenten.

Nu opstilles og studeres heterotypiske konstituentmængder, dvs mængder i hvilke der indgaa konstituenten af mere end een type, idet der abstraheres fra den omstændighed, at der i de fleste sprog tillige i saadanne mængder vil indgaa prækenematener af andre arter (især exponenter). Disse mængder inddeles i sekvenser, dvs intradefinerede heterotypiske mængder, og blokke, dvs supradefinerede heterotypiske mængder. Heterotypiske mængder, der ikke er enten sekvenser eller blokke, og som altsaa er udefinerede, studeres ikke, da et saadant studium ikke vilde føre til noget senere anvendeligt resultat.

Sekvenser inddeles videre i minimale og ikke minimale sekvenser. En minimal sekvens benævnes et tema og defineres som en sekvens indeholdende een og kun een centralkonstituent, eller ingen centralkonstituent men en eller flere ambikonstituenten. ^{Prækenier} En inddeling af blokkene vilde ikke føre til noget anvendeligt resultat.
 Eksempel: den engelske heterotypiske mængde [varr] udgør een blok, der bestaar af to sekvenser, som tillige er temaer, idet der i kenematikken kun findes minimale sekvenser. Den maximale udstrækning af et prækenematisk tema er lig med den maximale udstrækning af en fri prækeni, der indeholder een og kun een konstituentsekvens, og et prækenematisk tema kan følgelig indeholde de samme

grupper af centrifugale konstituentter som en saadan prækeni og ikke andre. Det fremgaar heraf, at det altid er muligt at fastslaa antallet af konstituenttemaer i en given kæde, men kun muligt at bestemme grænsen imellem to paa hinanden følgende temaer, dersom der imellem de i disse indgaaende to centripetale konstituentter findes en gruppe af centrifugale konstituentter, som ikke kan forekomme enten initialt eller finalt i en fri prækeni. Saaledes kan grænsen i dansk "vagt-ler" kun ligge paa det angivne sted, mens den i "lang-s-ler" kan lægges baade paa det ene og paa det andet af de to angivne steder.

Efter opstillingen af de heterotypiske konstituentmængder studeres disse relationer og forhold paa lignende maade som tidligere prækenematernes.

Paa grundlag af erkendelsen af konstituenttemaet inddeles exponenterne i typer: saadanne som karakteriserer en konstituentmængde, hvis maximale udstrækning falder sammen med temaets, de prækenematiske akcenter, og saadanne som karakteriserer konstituentmængder, hvis minimale udstrækning falder sammen med temaets, de prækenematiske intonationer. Forskellen mellem prækenematisk akcent og prækenematisk intonation er uafhængig af forskellen mellem 'tryk' og 'tone'; saaledes udtrykker 'tone' i norsk og svensk prækenematiske intonationer, men i kinesisk prækenematiske akcenter. Det synes at være en almindelig regel, at sprog der har akcent, tillige har intonation, men det omvendte er ikke tilfældet. Saaledes findes der i nyfransk intonation (ud-

trykt ved modulation), medens der ikke findes akcent, idet de forskellige grader af 'tryk' i nyfransk ikke er kommutable enheder.

Der opstilles, paa lignende maade som ved konstituerterne, heterotypiske exponentmængder, der inddeles i sekvenser og blokke, og exponentsekvenserne inddeles i minimale og ikke minimale. Herefter studeres de heterotypiske exponentmængders relationer og forhold.

Det er nu muligt med udbytte at studere de prækenematiske heterogene mængder, dvs mængder bestaaende af prækenematemer af forskellige arter. Disse mængder inddeles i intradefinerede, der benævnes prækenematiske syntagmer, og supradefinerede, dvs prækenier. De prækenematiske syntagmer inddeles i minimale, prækenematiske syntagmatemer; maksimale, prækenematiske storsyntagmer; og syntagmer hvis udstrækning hverken er minimal eller maximal, prækenematiske led. Et prækenematisk syntagme er defineret som en heterogen mængde indeholdende mindst een exponent; et prækenematisk syntagmatem, som et syntagme indeholdende een og kun een akcent. Saaledes er den danske prækeni "løbe" et prækenematisk syntagme, der bestaar af to prækenematiske syntagmatemer, idet den indeholder to akcenter (udtrykt ved 'starktryk' og 'svagtryk').

Herefter studeres de heterogene mængders relationer og forhold.

Efter erkendelsen af det prækenematiske syntagmatem er det muligt at opstille og inddele de homotypiske mængder(hvorved forstås mængder bestaaende af

prakenematemer af samme type), hvilket foretages i følgende orden: 1) konstituentmængder: a) mængder af central-konstituent, b) mængder af marginalkonstituent, c) mængder af ambikonstituent; 2) exponentmængder: a) akcentmængder, b) intonationmængder. Disse mængder inddeles hver for sig i intradefinerede, der benævnes grupper, og defineres som homotypiske mængder indeholdte i eet prakenematisk syntagmatem; og supradefinerede, der benævnes hunder. Det følger af det prakenematisk syntagmats definition, at der i kenematikken ikke findes exponentgrupper. Grupper inddeles igen i maximale og ikke maximale.

Herefter studeres de homotypiske mængders relationer og forhold.

I grupperne har vi erkendt de syntagmatiske forbindelseslinier, paa hvilke de paradigmatiske forbindelseslinier, kombinationsrelationerne, hviler. Det er derfor nu muligt at studere disse og at opstille serier, kategorier og klasser paa grundlag heraf.

Endelig inddeles konnektiverne og signalerne i typer efter de enheder, de henholdsvis konnekterer og signaliserer: konnektiver for prakenematemer, prakenematisk temaer, grupper, syntagmatemer, led, storayntagmer og syntagmer i almindelighed; signaler for plerematemer, plerematisk syntagmatemer, led og storayntagmer.

Hermed er syntesen tilendebragt.

Paa grundlag af den prækenematiske syntese er det nu muligt at foretage en yderligere operation, hvorved prækenemateme reduceres til kenemer. Denne operation falder i to hovedafdelinger, der hver igen falder i flere underafdelinger.

I Først behandles prækenemateme, der indgaar i relationer eller forhold. 1) Dersom to prækenemateme, mellem hvilke der bestaar en relation eller et forhold, forekommer under indbyrdes eksklusive betingelser, reduceres de til eet kenematem. Saaledes bestaar der mellem dansk d og _ et skifte ("vid" ; "vidde", "bred" ; "brede", osv), og da de to prækenemateme forekommer under indbyrdes eksklusive betingelser (_ forekommer kun i final stilling efter 'vokal' og fakultativt efter r), reduceres de til eet kenematem. Et andet eksempel, der bygger paa kombinationsrelation, er den danske gruppe ph. Prækenematemet p forekommer aldrig uden for gruppe (ph i "pil" etc, ps i "laps" etc, pr i "pral" etc, osv); fslgelig lader det sig gøre at reducere gruppen ph til eet kenematem, idet ph vælges, fordi h af de prækenemateme, med hvilke p indgaar i gruppe, har de færreste kombinationsmuligheder.

2) Dersom to prækenemateme, mellem hvilke der bestaar en relation eller et forhold, forekommer under betingelser, der ikke er indbyrdes eksklusive, gælder fslgende: a) central- og ambikonstituenten, exponenten, og konnektiver reduceres direkte til kenemateme; b) marginalkonstituenten, der forekommer baade initialt

og finalt, reduceres ogsaa direkte til kenematemer; c) marginalkonstituenten, der ikke forekommer baade initialt og finalt, reduceres til kenematemgrupper bestaaende af saadanne marginalkenemer¹, som de har relation eller forhold til, og som ikke tilsammen udgør en isvrigt erkendt gruppe eller er indbyrdes synkretiseret. Et eksempel herpaa er dansk ng. ng er en praekenematisk marginalkonstituent, der kun forekommer i final stilling, og som altsaa skal reduceres til en kenemegruppe; der bestaar et overlappingsforhold mellem n og g, og da denne overlapping traeder i kraft eller kan traede i kraft foran g, og gruppen ng ikke isvrigt er erkendt, er det aabenbart, at der bestaar en (kombinations)relation mellem n og g. Det sluttes heraf, at den ved ng udtrykte kenemegruppe bestaar af ng.

II. Dernaest behandles praekenematemer, der ikke indgaar i relationer eller forhold. a) praekenematiske central-, signaler og ambikonstituenten samt praekenematiske exponenter/og konnektiver reduceres direkte til kenematemer; b) praekenematiske marginalkonstituenten, der forekommer baade initialt og finalt, reduceres ogsaa direkte til kenematemer; c) praekenematiske marginalkonstituenten, der ikke forekommer baade initialt og finalt, reduceres til kenematiske exponenter, der benævnes prosodier. Et eksempel herpaa er dansk h og lettisk 'stsd'².

¹ Et kenem~~e~~ er en kenematisk konstituent.

² Det danske 'stsd' er muligvis et signal.

- 14 -

Efter denne reduktion maa der foretages en syntese, der udføres efter samme regler som i praksisematikken, og hvis formaal blot er at foretage de nødvendige omplaceringer.

Sluttelig opstilles det kinematiske system, hvori hver enkelt enhed er defineret ved sine relationer og forhold. Visse kinematener, fx signalerne, vil være defineret som ~~relativt~~ isagangere, dvs derved at de ikke indgaar i nogen relationer eller forhold.

Tilføjelse til s. 14.

Naar kenematemerne er erkendt som saadanne,
indsættes følgende terminologi til afløsning af den for
præfikspræfixprækenematemerne anvendte:

	exponent	benævnes	<u>prosodi</u>
	konstituent	"	<u>kenem</u>
central	"	"	<u>vokal</u>
marginal	"	"	<u>konsorant</u>
ambi-	"	"	<u>ambikenem</u>
	syntagmatem	"	<u>stavelse</u>

II Plerematik.

Ligesom de kenematiske operationer maa ogsaa de plerematiske operationer begynde med en kommutionsprøve. Ved denne reduceres kenematismen til udtryk for plerematiske enheder; disse kenematismen kaldes kenier (sml. ovfr. p. 3); der bestaar et gensidigt afhængighedsforhold mellem kenematik og plerematik saaledes, at den plerematiske kommutionsprøve er forudsætning for den kenematiske, og erkendelsen af (præ)kenematismen og dens relationer er forudsætning for de plerematiske operationer. De ved den plerematiske kommutionsprøve erkendte kenier tillader ~~www~~ at erkende de bagved dem liggende form-enheder, plerematerne. Imidlertid gælder det ligesom for den kenematiske kommutionsprøve, at de ved den plerematiske kommutionsprøve fundne elementer ikke med sikkerhed kan betragtes som irreduktible; til irreduktible enheder naar man først gennem yderligere operationer. Ligesom de ved den kenematiske kommutionsprøve fundne enheder benævnes prækenematemer, benævnes derfor de ved den plerematiske kommutionsprøve fundne enheder præplerematemer.

For at kunne foretage de operationer, hvorved præplerematemerne reduceres til plerematemer, maa der (ligesom i kenematikken) foretages en syntese af de præplerematiske enheder. Syntesen foregaar gennem et studium af relationer og forhold, og disse er de samme som i kenematikken (se ovfr. p. 4), ligesom der overhovedet viser sig at være en overraskende parallellisme imellem kenematikken og plerematikken saa vel med hensyn til inddelingen af elementerne i arter og typer, serier og kategorier, som med hensyn til den orden, i hvilken de syntetiske operationer og reduktioner maa foretages.

Der begyndes ligesom i kenematikken med et studium af præplerematemernes kommutioner: alternationer og skifter, og med præplerematemernes synkretismer: implikationer og overlappings.

Da en relation beror paa en korrelation, og da satsenheden er en relation, bliver der i plerematikken kun tale om at erkende alternationer, for saa vidt to eller flere kommutationsrækker krydser hinanden. Imidlertid er det i præplerematikken meget sjældent, at man finder kommutationsrækker, der ikke krydses med andre kommutationsrækker (tilfældet forekommer f. ex. i maidu). Det normale er, at der er krydsning, enten saaledes, at to dimensioner inden for samme 'flexionskategori' krydser hinanden (f. ex. to- og flerdimensionale kasussystemer), eller saaledes at to 'flexionskategorier' krydser hinanden (f. ex. et endimensionalt kasussystem med et endimensionalt numerussystem), eller saaledes at en 'flexionsdimension' krydses med den kommutationsrække, som udgøres af de 'ord', der er modtagelige for den paagældende 'flexion'.

De alternerende enheder opstilles i serier og aabne rækker, og serierne inddeles i kategorier og klasser (of. p. 5). (Det vil forstås, at kategorierne i store træk bl. a. falder sammen med det, der alm. gaar under navnet 'bøjningskategorierne', dog saaledes at disse kun foreligger i en foreløbig afgrænsning og kan blive genstand for reduktioner paa grundlag af de følgende syntetiske operationer.)

En kategori kan foruden at foreligge i sin fundamentale form tillige foreligge reverteret. Saaledes er f. ex. status reverteret kasus, 'objektiv konjugation' er reverteret kasus- eller artikelkategori (alt efter de sprog, hvori den forekommer); f. ex. i latin er desuden numerus i verbet en reversion af numerus i nominet (idet en række som currunt katalyseres til illi currunt el. lign., ses det, at numerus i verbet er bestemt af ('styret af') numerus i nominet ('subjektet'); numerus i nominet vælges "frit", numerus i verbet er syntagmatisk bestemt og kan altsaa ikke vælges "frit" i en række, der er katalyseret til bunds). Ligeledes er i latin person

i nominet en reversion af person i verbet.

Det vil vise sig, at i alle sprog, hvori der forekommer baade genus og numerus, krydser disse hinanden, saaledes at de udgør een præplerematisk kategori (eller del af en præplerematisk kategori, dersom f. ex. genus-numerus krydses videre med kasus el. lign.), og ligeledes vil person-diatese og tempus-aspekt altid, selv om baade person og diatese forekommer og selv om baade tempus og aspekt forekommer, staa som to enkeltkategorier (eller kategorid dele, dersom f. ex. ~~person~~ person-diatese og tempus-aspekt krydses indbyrdes, eller dersom den ene af dem eller de begge krydses videre med modus, og saa fremdeles). Genus er altsaa aldrig en kategori for sig, og det samme gælder numerus, person, diatese, tempus, aspekt, dersom de alle forekommer i sproget.

Paa basis af de erkendte alternationer og skifter opstilles henholdsvis implikationer og overlappings. De implicerede enheder opstilles i serier og aabne rækker, og serierne inddrages i saadanne der danner kategorier, og saadanne, der danner klasser. .

Præplerematiske inddrages i 3 arter (idet signaler ikke eksisterer, se ovfr. p. 6): 1) konnektiver, 2) exponenter, 3) konstituent.

De præplerematiske konnektiver er saadanne, hvis eneste funktion er at forbinde præplerematiske enheder. WWW WWWWWW Et eksempel er det præplerematiske konnektiv, der i dansk udtrykkes ved g i "mandslig".

De resterende præplerematiske inddrages i exponenter og konstituent, dvs. henholdsvis karakteriserende og konstituerende elementer. De præplerematiske exponenter er defineret ved at være kategoridannende, medens de præplerematiske konstituent kun kan være klassedannende. (Exponenterne er altsaa defineret anderledes i prælerematiske end i kenematikken, hvilket hænger sammen med, at i kenematikken findes ingen aabne rækker og folgelig heller ingen klasser; cf. p. 5.) Til de præplerematiske exponenter vil i henhold til denne definition i almindelighed høre ikke blot 'bøjningselementer', men ogsaa de primære 'propositioner' samt visse 'pronominer', f. ex. de 'personlige'.

De præplerematiske konstituent lader sig inddrage i typer: centrale, marginale og ambikonstituent. En centralkonstituent er en saadan, der i forbindelse med exponenter, men uden tilføjelse af andre konstituent kan udgøre en fri form

De præplerematiske konstituentur lader sig inddele i typer: centrale, marginale og ambikonstituentur. Proceduren svarer til den kenematisk (p. 7): de konstituentur, der alene, dvs. uden tilføjelse af andre konstituentur, kan udgøre en fri form, erkendes som centripetale, f. ex. dansk "mørk", "rød"; de konstituentur, der sammen med de centripetale kan udgøre en fri form, erkendes som centrifugale, for saa vidt de ikke allerede er erkendt som centripetale, f. ex. dansk "tus-" og "-e" i "tus-mørk-e"; proceduren fortsættes som i kenematikken, og sluttelig benævnes saadanne centripetale konstituentur, der udelukkende kan udgøre frie former sammen med centrifugale, central-konstituentur, f. ex. dansk "-vorn" i "u-vorn", "-gynde" i "be-gynd-e", medens saadanne centrifugale konstituentur, der udelukkende kan udgøre frie former sammen med centripetale, benævnes marginalkonstituentur, f. ex. "tus-", "-e". Centripetale og centrifugale konstituentur, der kan udgøre frie former saa vel med centrale som med marginale konstituentur, benævnes, for saa vidt de er løsgængere, ambikonstituentur; hertil hører bl. a. da. "mørk" (jf. "(tus-)mørk-e", "mørk-e-brun") og "rød" (jf. "rød-lig", "rød-brun").

Efter denne inddeling kan man behandle de heterotypiske konstituentmængder (sml. p. 8). Blokke eksisterer naturligvis ikke i plerematikken, da der her ikke findes noget supradefineret. Sekvenserne inddeles i temaer og sekvenser større end et tema. (Temaet dækker i omfang det hævdundne begreb "tema" eller "stamme".) Om fornødent (dette afhænger af det enkelte sprogs struktur) gøres rede for de heterotypiske konstituentmængders relationer og forhold.

Naar temaet er erkendt, kan de præplerematiske exponenter paa grundlag af denne erkendelse inddeles i typer: saadanne, som karakteriserer en konstituentmængde, hvis maximale omfang falder sammen med temats (disse kaldes intense exponenter, og naar der bortses fra

de reverterede kategorier, vil de exponentkategorier, der falder ind herunder, i alt væsentligt være 'kasus', 'numerus-genus', 'artikelkategorien' m. v.), og saadanne, som karakteriserer konstituentmængder, hvis minimale udstrækning falder sammen med temaets (disse kaldes extense exponenter, og naar der bortses fra de reverterede kategorier, vil de exponentkategorier, der falder ind herunder, i alt væsentligt være 'person-diatese', 'aspekt' (herunder medindbefattet 'tempus'), 'modus' m. v.).

De heterotypiske exponentmængder (som altid er sekvenser, da blokke ikke eksisterer i plerematikken) inddeles i minimale og ikke-minimale, dersom dette i det paagældende sprog viser sig at være af betydning.

Paa grundlag heraf inddeles de heterogene mængder, syntagmerne, i syntagmatamar, dvs. syntagmer, der af exponenter kun indeholder intense knyttede til eet og samme tema, storsyntagmar, dvs. syntagmer af maksimalt omfang, og led, dvs. syntagmer, hvis omfang hverken er minimalt eller maksimalt.

Herefter studeres de heterogene mængders relationer og forhold. Skifterne mellem de heterogene mængder danner aabne rækker, som i meget store træk svarer til det hævdede begreb "sætningsleddene".

De homotypiske mængder kan nu studeres: 1) konstituentmængder: a) mængder af centralkonstituenten ("composita"), b) mængder af marginalkonstituenten ("suffixophobninger"), c) mængder af ambikonstituenten; 2) exponentmængder: a) mængder af intense, b) mængder af extense. Alle homotypiske mængder vil i plerematikken være grupper. I modsætning til kenematikken findes der i plerematikken ogsaa exponentgrupper. Grupperne inddeles igen i maksimale og ikke-maksimale. Herefter studeres de homotypiske mængders relationer og forhold (f. ex. i latin kommutationer og synkretismer imellem exponentmængder bestaaende af kasus og numerus-genus).

exponent (morfe) (jf. Hjelmslev, La catégorie des cas I p. 141).
(ovfr. p. 12 ff.)

Til de øvrige i kenematikken foretagne reduktioner/svarer intet i plerematikken, fordi man her ikke kan adskille initial og final stilling (idet udtrykket er irrelevant).

Efter denne reduktion maa der foretages en syntese, der udføres efter de samme regler som i præplerematikken, og hvis formaal blot er at foretage de nødvendige omplaceringer.

Herunder vil der især blive tale om to slags omplaceringer:

- 1) Som plerematisk alternation anerkendes kun en præplerematisk alternation, der hviler paa en korrelation, hvori der kun indgaar ~~en~~ enheder hørende til samme art. I henhold hertil inddeles de præplerematiske alternationer i plerematiske alternationer og skifter. Det vil her bl. a. vise sig, at i vore sprog 'person' i pronominet maa identificeres med 'person' i verbet, men da pronominet er et syntagmate og altsaa bestaar af elementer af forskellige arter, maa 'person' i pronominet opfattes som en exponent, og som knyttet til et tema udtrykt ved nul.
- 2) Paa grundlag af styrelsesforhold opløses de præplerematiske kategorier, der bestaar af mere end een plerematisk kategori (se ovfr. p. 17).

Sluttelig opstilles det plerematiske system, hvor hver enkelt enhed er defineret ved sine relationer og forhold. De plerematiske exponenter benævnes morfe, konstituenterne plereme, centralpleremerne semanteme, marginalpleremerne derivativer.